אפילו צדיק גמור ולוקח שוחד אינו נפטר מן

א) סנהדרין ז:, ב) [שבת קיט.], ג) [גי׳ הערוך אחד], לו) טניהלין ו., כ) נשכת קיט.], ג) [גי' הערוך אחד], ד) [מכות כד.], ה) [שם], ו) ומולין קלו:ן, ז) ודהי"ם

תוספות רי"ד

אמר רב פפא לא לידוז אניש לא למאן דרחים ליה ולא למאן דסני ליה . דרחים ליה לא חזי ליה ליה זכותא ת"ר ושוחד לא תקח אינו צ"ל שוחד דברים אסור מדלא כתיב בצע לא תקח ה"ד שוחד דברים כי הא דשמואל הוה עבר במעברא אתא האי גררא והר ליה ידי׳ א״ל מאי עבידתיך א״ל דינא אית לי א״ל פסילנא לך לדינא. אמימר הוה יתיב גדפא ארישי׳ אתא ההוא גברא שקילי׳ מרישי׳ י א"ל אמאי הא א"ל איח לדינא מר עוקבא הוה יתיב ושדי רוקא קמיה א"ל מאי האי א"ל דינא אית לי א״ל פסילנא לך איזו לי איל פטילנא לן לדינא. ר"י בר"י הוה רגיל אריסי׳ למיתי ליה כנתא דפירי כל מעלי ליה בחמשה [בשבתא] א"ל מ"ש האידנא א"ל אורחי אייתי ליה למר א"ל פסילנא לד לדינא זוגא מרבנן וקדייני ליה בהדי דאזיל ואתי אמר אי בעי טעון הכי ואי בעי טעון הכי אמר תפח רוחן של מקבלי שוחד ומה אני שלא נטלתי ואם נטלתי שלי נטלתי כך מקבלי שוחד על אחת כמה וכמה. וכן עשה נמי ר' ישמעאל בן אלישע רב ענן אייתי לים ב---דגילדני דבי גילא פי׳ דגים קטנים של נהר פלוני א"ל מאי עבידתיך א"ל דינא אית לי א"ל פסילנא לך לדינא ולא קביל מיניה א"ל דינא דמר לא בעינא קבולי להביל מר דלא מימנען מלאקרובי בכורים דכתיב ואיש בא מבעל שלישה ייבא לאיש האלהים לחם ויבא לאיש בכורים עשרים לחם שעורים וכרמל בצקלונו וכי אלישע אוכל בכורים . המביא דורון לתלמיד חכם . כאילו הקריב בכורים א״ל השתא דאמרת לן טעמא מקבילנא קביל מידז לא האבינוא קביל פייון לא דאיננא לך שדריה לקמיה דרב נחמן א"ל לידייניה מר להאי גברא דאנא ענן פסילנא ליה לדינא אמר מדשלח לי הכי

ש"מ קריביה הוא הוה

אינו נפטר מן העולם. והכי קאמר ק"ו שיסמא את עיניו כשיהא טפש בסופו וישב לדון: שאינו לריך כלום. שהוא עשיר ואין לריך להחניף: דשאיל שאילחא. דרגיל לישאל מבני עירו בהמוח וכלים: מאי טעמא דשוחדא. למה אסור ליטלו לזכות את הזכאי: אין אדם רואה חובה

לעלמו. אין דעתו מתקרב ללד החובה לחייב את עלמו ואפילו מתכוין לדין אמת: שהוא חד. הנותן והמקבל נעשים לב אחד: בני מחווא. עירו של רבא: מינייהו. מקלתם אוהבים אותי אותם שזכיתי: אם מרחם. אם אוהבים נעשו כולם אוהביי: במברא. גשר: יהיב ליה ידא. לסומכו: כנתא דפירי. סל פירות מפרדם של רבי ישמעאל: וווא. זוג: בהדי דאויל ואסי. בכל אשר הולך ובא היה לבו לוכותו של אותו ארים ובאין לו פתחי זכיות ואומר בלבו הלואי ויטעון כך וכך ויוכה בדין: ראשית הגו. בכל שנה שגווו אותן חייב ליתן לכהן אחד מששים": גילדני דבי גילי. דגים קטנים: וכי אלישע אוכל ביכורים היה. והלא לא כהן היה שהרי מלינו בדברי הימים שנתייחם אביו על שבט גד דכתי׳ ויעני ושפט בבשן" ומלינו במסכת פסחים באלו דברים (דף סח.) דשפט דהאי קרא הוא אביו של אלישע: שמע מינה קריביה הוא. להכי פסול ליה לדינא:

העולם בלא מירוף דעת ייכי אתא רב דימי אמר דרש רב נחמן בר כהן מאי דכתיב מלך במשפט יעמיד ארץ ואיש תרומות במלך יהרסנה אם דומה דיין למלך שאינו צריך לכלום יעמיד ארץ ואם דומה לכהן שמחזר על הגרנות יהרסנה אמר רבה בר רב שילא אהאי דיינא דשאיל שאילתא פסול למידן דינא ולא אמרן יאלא דלית ליה לאושולי אבל אית ליה לאושולי לית לן בה איני והא רבא שאיל שאילתא מדבי בר מריון אע"ג דלא שיילי מיניה יהתם לאחשובינהו הוא דבעי אמר רבא מאי מעמא דשוחדא כיון דקביל ליה שוחדא מיניה איקרבא ליה דעתיה לגביה יוהוי כגופיה ואין אדם רואה חובה לעצמו מאי שוחד שהוא ֹ∘חד יא״ר פפא לא לידון איניש דינא למאן דרחים ליה ולא למאן דסני ליה דרחים ליה לא חזי ליה חובה דסני ליה לא חזי ליה זכותא אמר אביי האי צורבא מרבגן דמרחמין ליה בני מתא לאו משום מרבגן דמרחמין ליה בני מתא לאו משום דמעלי טפי אלא משום דלא מוכח להו במילי דשמיא אמר רבא מריש הוה

לך כל המביא דורון לתלמיד חכם כאילו מקריב בכורים אמר ליה קבולי לא בעינן דאיקביל השתא

דאמרת לי פעמא מקבילנא ישדריה לקמיה דרב נחמן שלח ליה נידייניה מר להאי גברא דאנא

ענן פסילנא ליה לדינא אמר מדשלח לי הכי שמע מינה קריביה הוא הוה קאים דינא דיתמי קמיה אמר

אמינא הני בני מחוזא כולהו רחמו לי כיון דהואי דיינא אמינא מינייהו סנו לי ומינייהו רחמו לי כיון דחזאי דמאן דמיחייב ליה האידנא קא זכי למחר אמינא אם מרחם כולהו רחמו לי אי מסנו כולהו סנו לי ת"ר יושוחד לא תקח אינו צריך לומר שוחד ממון האלא אפילו שוחד דברים נמי אסור מדלא כתיב בצע לא תקח היכי דמי שוחד דברים יכי הא דשמואל הוה עבר במברא אתא ההוָא גברָא יהִיב ָליה ידיה אמר ליה מאי עבידתיך אמר ליה דינא אית לי א"ל פסילנא לך לדינא יאמימר הוה יתיב וקא דאין דינא פרח גדפא ארישיה אתא ההוא גברא שקליה א"ל מאי עבידתיך א"ל דינא אית לי אמר ליה פסילנא לך לדינא "מר עוקבא הוה שדי רוקא קמיה אתא ההוא גברא כסייה א"ל מאי עבידתיך א"ל דינא אית לי א"ל פסילנא לך לדינא מפר' ישמעאל בר' יוםי הוה רגיל אריסיה דהוה מייתי ליה כל מעלי שבתא כנתא דפירי יומא חד אייתי ליה בה' בשבתא א"ל מאי שנא האידנא א"ל דינא אית לי ואמינא אגב אורחי אייתי ליה למר לא קביל מיניה א"ל פסילנא לך לדינא אותיב זווא דרבנן וקדיינין ליה בהדי דקאזיל ואתי אמר אי בעי טעין הכי ואי בעי טעין הכי אמר תיפח נפשם של מקבלי שוחד ומה אני שלא נמלתי ואם נמלתי שלי נמלתי כך מקבלי שוחד על אחת כמה וכמה: סיר' ישמעאל בר אלישע אייתי ליה ההוא גברא ראשית הגז אמר ליה מהיכא את א"ל מדוך פלן ומהתם לָהכא ָלא הוַהְ כהן לִמיתבָא לִיה א"ל דינא אית לי ואמינא אגב אורחאי אייתי ליה למר א"ל פסילנא לך לדינא לא קביל מיניה אותיב ליה זוגא דרבגן וקדייני ליה בהדי דקאזיל ואתי אמר אי בעי מעין הכי ואי בעי מעין הכי אמר תיפח נפשם של מקבלי שוחד ומה אני שלא נמלתי ואם נמלתי שלי נמלתי כך מקבלי שוחד על אחת כמה וכמה: רב ענן אייתי ליה ההוא גברא כנתא דגילדני דבי גילי א"ל מאי עבידתיך א"ל דינא אית לי לא קביל מיניה א"ל פסילנא לך לדינא אמר ליה דינא דמר לא בעינא קבולי לקביל מר דלא למנען מר מאקרובי בכורים דתניא יואיש בא מבעל שלישה ויבא לאיש האלהים לחם בכורים עשרים לחם שעורים וכרמל בצקלונו וכי אָלישע אָוכלְ בכורים הוה אלְא לומר

אפילן צדיק גמור ונומל שוחד. והיינו ק"ו לרשעים שכבר נטל שוחד בפעם ראשונה דבפעם ראשונה כשנוטל אכתי לדיק הוי שעדיין לא נטלו וק"ו לטפשים בפעם שניה שנוטל שוחד שכבר

נעשה טפש מפעם ראשונה שנטלו. מ"ר. ורשב"ם פי' דהאי הל וחומר לטפשים אינו מן הברייתא אלא מדתניא חכמים ולדיקים משמע שרולה לומר ק"ו לטפשים ולכך מתמה וכי הם בני דינא ומשני הכי קאמר ולא נידוק כמו שאמר והכי נמי אמרינן בהמקבל בסופו (ב"מ דף קיד:) ת"ר אם איש עני הוא לא תשכב בעבוטו ומשמע הא עשיר שכב ומשני הכי קאמר: מאי דכתיב מדך במשפם עמיד ארץ אם דומה דיין למלך שאינו צריך לכלום. הכא משמע לנריכות ממון קאמר משום שוחד מדמסיק עליה האי דיינא דשאיל שאילתא ולעיל נמי ממילי דשוחד איירי ובסנהדריו בפ"ק (דף ז: ושם) מייתי הך דרשה גופה דרב נחמן בר כהן אדיין שאינו בקי ולריך לשאול הוראות ודינין דמסיק התם דרש רב נחמן בר כהן מאי דכתיב מלך במשפט יעמיד ארן ובתר הכי מסיק דבי נשיאה אוהמו דיינא דלא גמיר וכולה שמעתא דהתם מיירי בדיינא שאינו הגון מחמת שאינו בקי ואומר ר"ת דמהאי קרא איכא למידק שאינו לריך לא לממון ולא מורה. מ"ר: לא לדברי דםני ליה ולא למאן דרחים ליה. למו באוהב ושונא דאיירי ביה רבי יהודה ורבנן ח׳ גבי עדות איירי דלגבי דיין אפי׳ רבנן מודו דפסול כדמסיק מקרא בפ' זה בורר (סנהדרין דף כט.) דח"כ הוה ליה לאתויי הכא קרא דהתם אלא התם באוהב כגון שושבינו ושונא שלא דיבר עמו שלשה ימים אבל הכא באוהב כי הנך דפרח גדפא ארישא אתא ההוא גברא שקליה דאינו אלא חומרא בעלמא שהיו מחמירין על עלמן כדאשכחן בכמה דברים אבל פסולין לא הוו. מ״ר: ובי אדישע אוכד בבורים היה. אין נריך לדחוק כפי׳ הקונטרס דהכי פי׳ וכי אלישע אוכל בכורים היה והלא בשומרון היה ואין בכורים נאכלין חוץ לחומה כדמוכח בריש אלו הן הלוקין (מכות יז.) ובפ׳ בהמה המקשה (חולין דף סח: ושם) והכי איתא בהדיא בסדר אליהו זוטא דתלמידי חכמים כפרה להם לישראל בכל מקום מושבותיהם שנה' תקריב מנחת בכורים ואומר ואיש בא מבעל שלישה וגו' וכי אלישע אוכל בכורים היה והלא אין שם מקדש ולא מזבח

ולא כהן גדול אלא אלישע ותלמידיו

יושבין לפניו מכאן אמרו וכו':

והיינו

ל א ב מיי׳ פכ״ג מהל׳ סנהדרין הלכה ם"ע ח"מ סימן ט סעיף א וברב אלפס סנהדרין פ"א דף רנח אמר רבה בר רב הונא האי דיינא כו']: ה ג טור ח״מ סימו ט: ג שור מי מימן ש. ד מיי' שם הלכה ו טוש"ע שם סי' ז סע"ז ווברב אלפס שסו: ז ה רז מיי שם הלכה ג טוש"ע שם סימן ט סעיף א [וברב אלפס שס]: חחטימיי שס הלי ג :טור ח״מ שם ו מימו שם סימו ז

תורה אור השלם ו. מֶלֶךְ בְּמִשְׁפָּט יַעֲמִיד. אָרֶץ וְאִישׁ תִּרוּמוֹת י הְרוּמוֹת משלי כט ד שֶׁבֶּוּה. משלי כט ד וְשׁחַד לֹא תִקָּח כִּי ישר -----וַיִּשׁנַוּוּ יְצַנֵּיִּוּ בְּבְּי וִיסַלַּף דִּבְרֵי צֵדִּיקִים: שמוח כג ח

שָׁלִשְׂה וַיָּבֵא לְאִישׁ האלהים לחם בּכּוּרים וכרמל בצקלנו ויאמר תן לעם ויאכלו:

מוסף רש"י

אם דומה דיין למלך. שבקי בטיב דינין ומלח חכמה, כמלך זה שהוח עשיר שאינו לריך לקנות אוהבים שוחד ז שוחד (משלי כט ואם דומה לכהן יליקח לשאול תרומותיו, ואף זה לריך לחזר לשחול ב"ד